

INGRID LUND-ANDERSEN
IRENE NØRGAARD

FAMILIE RET

2. UDGAVE

JURIST- OG
ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

Ingrid Lund-Andersen

Irene Nørgaard

FAMILIE

RET

2. udgave, 1. oplag

© 2012 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Bo Helsted

Tryk: Narayana Press, Gylling

Indbinding: Jysk Bogbind, Holstebro

Printed in Denmark 2012

ISBN 978-87-574-2643-4

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Gothersgade 137

1123 København K

Telefon: 39 13 55 00

Telefax: 39 13 55 55

e-mail: forlag@djoef.dk

www.djoef-forlag.dk

Forord til 1. udgave

Med bogen Familieret har det været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Som følge af en omlægning af jurastudiet på Århus Universitet i efteråret 2008 skal der nu på bacheloruddannelsen alene undervises i familieret på 1. semester. Skriftlig eksamen i fagene familie- og arveret finder således sted efter blot et semesters studium.

Det familieretlige pensum er reduceret meget betydeligt i de senere år, herunder i forbindelse med den seneste omlægning af studiet. Endvidere undervises der ikke mere sideløbende i formueretlige fag, som hidtil har understøttet forståelsen af familieformueretten, men alene i statsforfatningsret.

Denne bog tager højde for de ændringer, der er sket med faget familieret. Bogen har Familieret 2003, hvor vi begge var medforfattere, som sit forlæg, men er nu omarbejdet til en væsentlig slankere udgave. Der er primært tale om en lærebog, der i sit emnevalg er afpasset efter det gældende pensum i familieret på 1. år ved Århus Universitet. Bogen vil dog også være anvendelig for praktikere. Dels foretages en grundig gennemgang og ajourføring af de centrale familieretlige regler, dels henvises løbende til relevant litteratur og domspraksis. Bogen kan derfor bruges som et supplement til Familieret 2003.

Det fremgår af indholdsoversigten og kapiteloverskrifterne, hvilke kapitler hver forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret i begyndelsen af juni 2009.

Århus, maj 2009

Ingrid Lund-Andersen Irene Nørgaard

Forord til 2. udgave

2. udgave af Familieret er en ajourføring af 1.-udgaven af bogen. Der er navnlig indarbejdet den nye ægtefælleskiftelov, nye regler i forældreansvarsloven samt regler om ægteskab mellem to personer af samme køn. Endvidere er bogen ajourført med ny retspraksis, litteratur mv.

Manuskriptet er afleveret i slutningen af maj 2012.

Aarhus, maj 2012

Ingrid Lund-Andersen Irene Nørgaard

Indholdsoversigt

<i>Kapitel 1.</i>	Retsforholdet mellem forældre og børn	27
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 2.</i>	Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab	61
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 3.</i>	Separations- og skilsmissegrundene	67
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 4.</i>	Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, vilkår mv.	79
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 5.</i>	Ændring af aftaler om vilkår mv.	95
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 6.</i>	Familieformueretten og den legale formueordning	101
	<i>af Irene Nørgaard</i>	
<i>Kapitel 7.</i>	Særeje og ægtepagter	129
	<i>af Irene Nørgaard</i>	
<i>Kapitel 8.</i>	Begrænsninger i rådigheden	177
	<i>af Irene Nørgaard</i>	
<i>Kapitel 9.</i>	Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner mv.	201
	<i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	
<i>Kapitel 10.</i>	Gaver og aftaler mellem ægtefæller	213
	<i>af Irene Nørgaard</i>	
<i>Kapitel 11.</i>	Formueoverførsler mellem ægtefæller	231
	<i>af Irene Nørgaard</i>	

<i>Kapitel 12.</i>	Indledning om skifte <i>af Irene Nørgaard</i>	249
<i>Kapitel 13.</i>	Skiftets aktiver og passiver <i>af Irene Nørgaard</i>	257
<i>Kapitel 14.</i>	Den kvantitative deling <i>af Irene Nørgaard</i>	275
<i>Kapitel 15.</i>	Den kvalitative fordeling af aktiverne <i>af Irene Nørgaard</i>	287
<i>Kapitel 16.</i>	Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2 <i>af Irene Nørgaard</i>	297
<i>Kapitel 17.</i>	Beløb i henhold til ægtefælleskiftelovens § 67 <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	313
<i>Kapitel 18.</i>	Samlivsforhold <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	319

Indholdsfortegnelse

Fortegnelse over anvendte forkortelser	19
Kapitel 1. Retsforholdet mellem forældre og børn	27
1. Udviklingslinjer i børns retsstilling	27
2. Faderskab	28
2.1. Registrering af faderskab	29
2.1.1. Ægtemanden registreres som far	29
2.1.2. Samleveren/partneren registreres som far	30
2.2. Anerkendelse af faderskabet ved statsforvaltningen	30
2.3. Nærmere om faderskabssagens behandling ved statsforvaltningen	31
2.3.1. Grundprincipper	31
2.3.2. Faderskabssagens parter. Søgsmålsret	32
2.3.3. Morens oplysningspligt	32
2.3.4. Bevismidler under en faderskabssag i statsforvaltningen	33
2.3.5. Statsforvaltningen videresender sagen til retten	34
2.4. Faderskabssagernes behandling ved retten	34
2.5. Indsigelse mod en foretagen registrering eller anerkendelse af faderskab	35
2.6. Genoptagelse	35
3. Adoption	36
3.1. Betingelser for adoption	36
3.2. Retsvirkninger af adoption	38
3.3. Ophævelse af adoption	38
4. Forældremyndighed, barnets bopæl og samvær	39
4.1. Hvem tilkommer forældremyndigheden?	40
4.1.1. Børn af ægtefæller	40
4.1.2. Børn af forældre, der ikke er gift med hinanden	41
4.1.3. Automatisk fælles forældremyndighed	41
4.1.4. Aftalt fælles forældremyndighed	41
4.1.5. »Deleforældreordning«	41
4.1.6. Ophør af fælles forældremyndighed	42

4.1.7. Overførsel af forældremyndighed	46
4.1.8. Den ene eller begge forældremyndighedsindehaveres død	47
4.2. Barnets bopæl og varsling	49
4.3. Samvær, anden kontakt mv.	50
4.4. Inddragelse af barnet	53
5. Børns forsørgelse	54
5.1. Børnebidrag	55
5.1.1. Om retten til at kræve bidrag fastsat og om de kompetente myndigheder	55
5.1.2. Hvem tilkommer bidraget?	55
5.1.3. Nærmere om bidragspligten	56
5.1.4. Bidragets størrelse	56
5.2. Om ændring af bidrag	58
5.2.1. Fastsatte bidrag	58
5.2.2. Aftalte bidrag	59
5.3. Forskudvis udbetaling af bidrag	59
Kapitel 2. Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab	61
1. Forlovelse	61
2. Ægteskabsbetingelser	61
3. Prøvelse	63
4. Vielse	64
5. Omstødelse	65
6. Nærmere om ægteskab mellem to personer af samme køn og registrering af partnerskab	65
Kapitel 3. Separations- og skilsmissegrundene	67
1. Indledning	67
2. Separation	68
2.1. Ægteskabslovens § 29. Ensidig ret til separation	68
2.2. Bortfald af separation	68
2.3. Retsvirkninger af separationens bortfald	71
3. Skilsmissegrundene	72
3.1. Skilsmisse på grundlag af 1 års separation	72
3.2. Skilsmisse på grundlag af enighed efter 6 måneders separation	73
3.3. Utroskab	73
3.4. Skilsmissegrundene i øvrigt	75
3.4.1. 2 års adskillelse	75
3.4.2. Vold	76

3.4.3. Bigami	76
3.4.4. Børnebortførelse	77
Kapitel 4. Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, vilkår mv.	79
1. Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse	79
1.1. Sagens anlæg	79
1.2. Betingelser for at få separation eller skilsmisse ved bevilling ...	80
1.3. Ægteskabslovens § 45	80
1.4. Vilkårsforhandling	81
1.5. Afslutning af en separations- eller skilsmissesag ved statsforvaltningen og indbringelse af sagen for retten	82
2. Ægtefællebidrag	82
2.1. Bidragspligt og varighed	83
2.1.1. Bidragspligt	83
2.1.2. Ingen bidragspligt	85
2.1.3. Bidragspligtens varighed	86
2.2. Bidragets størrelse	86
2.3. Bortfald af bidrag	89
2.4. Ændring af afgørelser om bidrag	89
2.5. Ændring af aftalte bidrag	90
3. Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse	91
3.1. Retten til en lejet lejlighed i en privat udlejningsejendom	92
3.1.1. Fortsættelse af lejemålet ved separation eller skilsmisse, ÆL § 55, stk. 1, jf. LL § 77	92
3.1.2. Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	94
Kapitel 5. Ændring af aftaler om vilkår mv.	95
1. Indledning	95
2. Ændring af aftaler i h.t. ÆL § 58	96
Kapitel 6. Familieformueretten og den legale formueordning	101
1. Familieformueretten	101
2. Den legale formueordning	103
2.1. Indledning	103
2.2. Formuefællesskab (fælleseje)	104
3. Særrådighedsprincippet og særhæftelsesprincippet	107
4. Modifikationer i særrådighedsprincippet	109
4.1. Beskyttelsesregler mv. ved fælleseje	109
4.1.1. De kvalitative beskyttelsesregler	109

4.1.2. De kvantitative beskyttelsesregler	111
4.2. Beskyttelsesregler ved særeje	111
5. Modifikationer i særhæftelsesprincippet	112
6. Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	113
6.1. Indledning	113
6.2. Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustruen?	115
6.3. Særligt om sameje mellem ægtefæller	125
6.4. Retsvirkninger af sameje	127
Kapitel 7. Særeje og ægtepagter	129
1. Hovedprincipperne om særeje	129
2. Kort om særejereformens indhold og tilblivelse	131
3. Udgangspunktet for fortolkningen af aftalefrihedens grænser	132
4. Særeje ved ægtepagt. RVL § 28's opbygning – aftalefrihedens grænser	133
4.1. Fuldstændigt særeje	133
4.2. Særejet skal kun gælde på separations- og skilsmissekifte: Skilsmisssæreje	134
4.3. Særejet skal kun gælde »en del« af formuen – genstandsbestemt særeje og brøkdelsæreje. Anpartssæreje og sumsæreje. Fremtidige erhvervelser	136
4.3.1. Genstandsbestemt særeje	136
4.3.2. Brøkdelsæreje	136
4.3.3. Sumsæreje (og sumfælleseje) og anpartssæreje	138
4.3.4. Pristalsregulering og forrentning af sumsæreje, »lån« mellem en ægtefælles særeje og samme ægtefælles fælleseje/uskiftet bo, værdistigninger på et aktiv	141
4.4. Særejet skal kun gælde tidsbegrænset	141
4.5. Særeje alene med henblik på en af ægtefællernes død – »kombinationssæreje«	142
4.6. Kun den ene ægtefælles formue	144
4.7. Gæld	144
4.8. Surrogationsprincippet i RVL § 28, stk. 3 – herunder sammenblanding af midler fra forskellige formuearter i samme aktiv	145
4.8.1. Surrogationsprincippet	145
4.8.2. Sammenblanding af midler fra forskellige formuearter i samme aktiv	147
4.9. Fremtidige erhvervelser – indtægter, arv og gave mv.	148

4.9.1. Indtægter	148
4.9.2. Arv, gave, forsikringssummer mv.	149
5. Tredjemandsbestemt særeje og fælleseje	149
5.1. Særeje ved gave	150
5.2. Særeje ved arv	151
5.3. Særeje ved begunstigelsesbestemmelser i forsikrings- og opsparingsordninger	151
5.4. Særeje ved båndlagt arv og gave	152
5.5. Begrænsninger i ægtefællernes adgang til at fastlægge formueordningen i deres ægteskab som følge af tredjemands bestemmelse	152
5.6. Gavesalg	153
6. Særeje ved bosonding og separation	157
6.1. Særeje ved bosonding	157
6.2. »Særeje« ved separation	157
7. Ophør af særeje	158
8. Fortolknings- og overgangsregler	159
9. Formueordningernes præceptivitet	161
10. Virkningen af helt eller delvis ulovlige aftaler om formueordningen	163
10.1. Ægtefæller har i en ægtepagt aftalt noget, der ikke er tilladt ...	163
10.2. Ægtepagten er suppleret med en formløs tillægsaftale	167
10.3. Ugyldige aftaler der vedstås	169
11. Ægtepagter	170
11.1. Skriftlighed og underskrift	171
11.2. Godkendelse	171
11.3. Tinglysning	172

Kapitel 8. Begrænsninger i rådigheden

1. Indledning	177
1.1. RVL § 17	177
1.2. Bosonding	178
1.3. Vederlagskrav	180
2. Samtykkereglerne i RVL §§ 18 og 19	188
2.1. Generelt om reglernes begrundelse og afgrænsning	188
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af RVL § 18?	189
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	190
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet	191
2.3. Hvilket løseøre er omfattet af RVL § 19?	191

2.4. Hvilke dispositioner omfattes af RVL §§ 18 og 19?	192
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	193
2.6. Nærmere om samtykket	194
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	196
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse.	
Bevissspørgsmål	196
2.7.2. Fristerne for sagsanlæg	197
2.8. Tilladelse til salg trods ægtefællens nægtelse, RVL § 20	198
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over lejemål	198
Kapitel 9. Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner mv.	201
1. Dispositioner der pådrager den anden ægtefælle et gældsansvar – den indbyrdes fordeling af gæld	201
1.1. »Husholdningsfuldmagten« i RVL § 11	202
1.1.1. Legitimationsreglen i forhold til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt mv.	202
1.1.2. Reglens historiske og aktuelle formål	202
1.1.3. Hvilke indkøb er omfattet?	203
1.1.4. Optagelse af pengelån	207
1.1.5. Formodningsreglen i RVL § 11	207
1.1.6. Tidspunktet for indkøbet	207
1.2. Fælleshæftelse som følge af formueretlige regler	208
1.3. Fordeling af gæld i ægtefællers indbyrdes forhold	208
2. Råden over den anden ægtefælles aktiver	210
2.1. Almindelige fuldmagtstilfælde	210
2.2. Den legale fuldmagt i RVL § 13	210
2.3. Ægtefællen er under værgemål	211
2.4. Legitimationsreglen i RVL § 14	211
Kapitel 10. Gaver og aftaler mellem ægtefæller	213
1. Aftaler mellem ægtefæller	213
1.1. Indledning	213
1.2. Karakteristik og systematik	214
1.3. RVL § 29 og begrænsninger i ægtefællers formueretlige aftalefrihed	214
2. Gaver mellem ægtefæller	215
2.1. RVL § 30. Indledende bemærkninger	215
2.2. Undtagelser fra ægtepagtskravet	218
2.2.1. Sædvanlige gaver	218

2.2.2. »Gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle«	218
2.2.3. RVL § 31 »Tantiemereglene«	219
2.3. RVL § 30, stk. 2	220
2.4. Bevisbyrdereglen i RVL § 32	221
2.5. RVL § 33	222
2.6. Omstødelse af gaver	224
2.7. Ugyldige gaver	226
2.8. Generelt om gaveoverdragelser	228
Kapitel 11. Formueoverførsler mellem ægtefæller	231
1. Generelt om formueoverførsler mellem ægtefæller	231
2. RVL § 2 og dens betydning for den retlige kvalifikation af overførsler mellem ægtefæller	232
2.1. Forsørgelseskrav mellem ægtefæller under samlivet	232
2.2. RVL § 2's betydning for den retlige kvalifikation af overførsler mellem ægtefæller	234
2.2.1. Overførsler mellem ægtefæller – løbende eller enkeltstående, kun en vej eller led i samlet ordning	234
2.2.2. Særlig om kreditorernes stilling ved illoyale arrangementer	240
2.3. Forsørgelseskrav efter samlivsophævelse, RVL § 6	245
Kapitel 12. Indledning om skifte	249
1. Indledende bemærkninger	249
2. Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte	250
2.1. Skifteafgift, fri proces og retshjælp	252
2.2. Partielt skifte og retsafgørelse af enkeltspørgsmål	252
3. Offentligt skifte i henhold til reglerne i ÆSKL	253
3.1. Rådigheden under skiftet	253
3.2. Hovedprincipperne for et offentligt skifte	254
Kapitel 13. Skiftets aktiver og passiver	257
1. Indledning	257
2. Ophørstidspunkt	258
3. Ophørstidspunkt og boopgørelsestidspunkt	260
4. Værdien, indtægter og udgifter	261
5. Kun passiver, der hører til bodelene	265
6. Krav, som begge ægtefæller hæfter for – ÆSKL § 56	269

7. Krav mellem ægtefællerne indbyrdes	270
8. Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet	273
Kapitel 14. Den kvantitative deling	275
1. Hovedreglen om lighedeling	275
2. Vederlagskrav	276
3. Undtagelser fra hovedreglen om lighedeling	278
3.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – ÆSKL § 59	278
3.2. Forlods udtagelse ved skifte i anledning af et ægteskabs omstødelse – ÆSKL § 60	280
3.3. Skævdeling, fordi lighedeling ville være åbenbart urimelig – ÆSKL § 61	282
3.4. Små boer – ÆSKL § 62	285
Kapitel 15. Den kvalitative fordeling af aktiverne	287
1. Indledning	287
2. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – ÆSKL § 59	287
3. Hovedreglen i ÆSKL § 63, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt.	288
4. Krydsende udtagesret – ÆSKL § 63, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5	289
4.1. Fast ejendom – familiens bolig	290
4.2. Fast ejendom – familiens sommerbolig	292
4.3. Erhvervsvirksomhed	293
4.4. Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsøre	294
4.5. Bohave og andet løsøre	294
5. Udløsningsret og mulighed for henstand – ÆSKL § 64	295
6. Afhændelse af fællesboets aktiver	296
Kapitel 16. Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2	297
1. Generelt om RVL § 15, stk. 2	297
2. Pensionsrettigheder	298
2.1. De nærmere regler i RVL §§ 16 b-16 h	299
2.1.1. Rimelige ordninger	300
2.1.2. Kortvarige ægteskaber	301
2.1.3. Fællesskabskompensation og rimelighedskompensation	301
2.2. Lov om bevarelse af ret til ægtefællepension	302

2.2.1. Kollektivt beregnede ægtefællepensioner omfattet af ÆPL	303
2.2.2. Individuelle overlevelsesrenter	306
3. Livsforsikringer uden fradragsret	307
4. Personskadeerstatninger	308
5. Biblioteksafgift	310
6. Surrogater for/indtægter af § 15, stk. 2-rettigheder	311
Kapitel 17. Beløb i henhold til ægtefælleskiftelovens § 67	313
1. Indledning	313
2. Anvendelse af ÆSKL § 67 i praksis	314
3. Ændring af aftaler eller afgørelser om § 67-kompensation	318
Kapitel 18. Samlivsforhold	319
1. Almindelige synspunkter	319
2. Underholdet	322
3. Formuedeling	323
3.1. Formueforholdet mellem samlevende	323
3.2. Aftaler	323
3.3. Indbyrdes krav	325
3.3.1. Særligt om kompensationskrav	327
4. Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	332
Domsregister	335
Lovregister	345
Stikordsregister	351